

2017 ÅRSRAPPORT

ÅRSOVERSIGT

DEN EUROPÆISKE UNIONS
DOMSTOL

Den Europæiske Unions Domstol: sikrer 500 millioner borgeres beskyttelse af EU-retten

curia.europa.eu

**20
17** ÅRSRAPPORT
ÅRSOVERSIGT

Den Europæiske Unions Domstol er en af de syv EU-institutioner.

Den Europæiske Unions Domstol er Unionens retslige myndighed, og den har derfor til opgave at sikre overholdelsen af EU-retten således, at traktaterne fortolkes og anvendes ensartet. Institutionen bidrager til at bevare Unionens værdier for at fremme den europæiske opbygning.

Den Europæiske Unions Domstol består af to retter: »Domstolen« og »Den Europæiske Unions Ret«.

Indholdsfortegnelse

Præsidentens forord	5
1/ 2017 i hovedtræk	
A. Året i billeder	7
B. Året i tal	14
2/ Arbejdet ved Den Europæiske Unions Domstol	
A. Et tilbageblik på årets vigtige domme	17
B. Nøgletal vedrørende den judicielle virksomhed	36
3/ Et år præget af åbenhed og dialog	
A. Store begivenheder	41
B. Nøgletal	46
4/ Den Europæiske Unions Domstols administration	
A. En effektiv, moderne og flersproget administration	49
B. Tal og projekter	51
5/ Et blik på fremtiden	56
6/ Forbliv online!	58

»Retspraksis fra Den
Europæiske Unions
Domstol dækker stadig
flere forskellige områder
i forhold til borgernes
dagligdag.«

PRÆSIDENTENS FORORD

Såvel EU-institutionerne som medlemsstaterne havde i 2017 anledning til at fejre 60-året for undertegnelsen af Romtraktaterne. Med henblik herpå mødtes præsidenterne for medlemsstaternes forfatningsdomstole og højesteretter i Den Europæiske Unions Domstol i Luxembourg for at drøfte temaet et europæisk domstolsnetværk.

I april 2017 blev »Den Europæiske Unions Retlige Netværk« (EURN) i denne forbindelse oprettet i Den Europæiske Unions Domstols regi med henblik på at styrke samarbejdet mellem Domstolen og de nationale retter for at fremme en europæisk retspleje af høj kvalitet. Den flersprogede platform, der således blev indført, har til formål at fremme den gensidige forståelse af EU-retspraksis og retspraksis i medlemsstaterne og at styrke dialogen mellem Domstolen og de nationale retter. Denne dialog, som har eksisteret siden oprettelsestraktaterne gennem den præjudicielle forelæggelsesprocedure, er den sande hjørnesteen i Unionens domstolssystem og er nu blevet udvidet på en mere uformel måde gennem EURN.

Hvad angår den judicielle virksomhed har Den Europæiske Unions Domstol afsagt adskillige domme, som direkte berører spørgsmål, der optager borgerne. Bl.a. kan nævnes dommene om brugen af islamisk hovedtørklæde på arbejdspladsen, om flypassagerers rettigheder, om Uber Pop-tjenesten, om indvandringspolitik og desuden om

påvisningen af en defekt ved en vaccine. Alle disse domme viser blandt andet, at retspraksis fra Den Europæiske Unions Domstol ikke længere er begrænset til det økonomiske område, men dækker stadig flere forskellige områder i forhold til borgernes dagligdag.

Statistisk set blev der anlagt et rekordstort antal på 1 656 sager ved Domstolen og Retten. Domstolen alene fik forelagt ikke mindre end 739 sager, heraf 533 præjudicielle forelæggelser. Hvis man ser bort fra de ca. 40 ens sager vedrørende flypassagerers rettigheder i tilfælde af aflysning eller lange forsinkelser, viser statistikken en balance mellem anlagte (739) og afgjorte (699) sager i løbet af 2017. Retten øgede for sin del sin produktivitet med næsten 20% i forhold til 2016 (895 afgjorte sager), samtidig med at den fortsat væsentligt reducerede sagsbehandlingstiden (ca. 16 måneder, hvilket er 40% mindre end i 2013).

I oktober 2017 tildelte »Prinsesse af Asturien«-fonden Den Europæiske Union Concordia-prisen for sin »enestående

model for overnational integration«. Denne pris, der i den spansk-talende del af verden anses for at modsvare Nobels Fredspris, har til hensigt at anerkende EU's og EU-institutionernes bidrag til fredsbevarelse og global formidling af værdier såsom frihed, menneskerettigheder og solidaritet. I en global sammenhæng, der er præget af terrorisme, migrationskrise og kulturel isolation, minder fonden alle dem, som arbejder for Europa, om nødvendigheden af at forpligte sig til uforbeholdent at sikre disse grundlæggende værdier for at undgå en gentagelse af dramaet under Anden Verdenskrig og skabe fred og fremgang for befolkningerne på det europæiske kontinent.

Koen **LENAERTS**
Præsident for Den
Europæiske Unions Domstol

7

2017

I HOVEDTRÆK

ÅRET I BILLEDER

Januar

11. januar

Konference til markering af 10-året for Bulgariens og Rumæniens tiltrædelse af Den Europæiske Union

Den 1. januar 2007 tiltrådte Bulgarien og Rumænien officielt Den Europæiske Union i forbindelse med den femte udvidelse af EU. Domstolen markerer dette 10-års jubilæum med en konference med deltagelse af eksterne personer, medlemmer og ansatte ved retterne.

31. januar

Lounani-dommen

Der kan meddeles afslag på en ansøgning om asyl fra en person, der har deltaget i et terrornetværks aktiviteter, selv om personen ikke selv har begået terrorhandlinger, har anstiftet sådanne handlinger eller deltaget i begåelsen af dem (C-573/14) ([se side 17](#)).

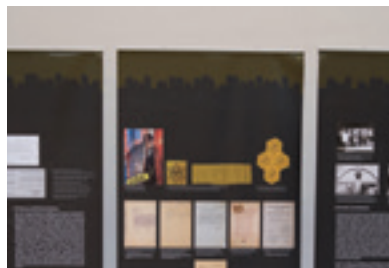

Februar

1. februar

Indvielse af udstillingen »Between Shade and Darkness: jødernes skæbne i Luxembourg fra 1940 til 1945«

For at fejre De Forenede Nationers internationale holocaust-mindesdag huser Domstolen en udstilling, der er sammensat af Musée national de la Résistance (det nationale museum om modstandsbevægelsen, Esch-sur-Alzette, Luxembourg), og som har fokus på det jødiske samfunds skæbne i Luxembourg under den nazistiske besættelse, lige fra udsendelsen af landets jøder til deportation til ghettoer og koncentrations- og udryddelseslejre.

9. februar

IR-sagen anlægges ved Domstolen

Kan en katolsk organisation afskedige en arbejdstager i en ledende stilling under henvisning til, at denne gifter sig igen efter at være blevet skilt (68/17)?

9. februar

Formel overdragelse af »Erma di Socrate«

Domstolen modtager en skulptur fra Farnese-samlingen, udlånt af det nationale arkæologiske museum i Napoli. Der er tale om en replika, som er fremstillet i det 3. århundrede e.Kr., af den originale bronzestatue, der er dateret til slutningen af det 4. århundrede f.Kr., der bærer et citat af Sokrates, der er uddraget af Platons »Kriton«: »Jeg lader mig aldrig bestemme af noget andet hos mig selv end af det argument, som jeg under mine overvejelser finder er det bedste«. Denne sætning symboliserer den filosofiske tankes fuldkomne frihed, uafhængig af ethvert andet hensyn end overholdelse af loven, hvilket han beviser ved at acceptere at dø for ikke at overtræde byens love, selv om de er uretfærdige.

ER
20
17

14. marts

G4S Secure Solutions-dommen og Bougnaoui- og ADDH-dommen

En virksomhed kan forbyde sine medarbejdere i direkte kontakt med kunderne at bære synlige **politiske, filosofiske eller religiøse symboler**, hvis dette forbud er baseret på en intern politik, der er sammenhængende og systematisk og indeholdt i et arbejdsregulativ (C-157/15 og C-188/15) ([se side 22](#)).

15. marts og 14. september

Nye medlemmer af Revisionsretten og Kommissionen

Den 15. marts afgiver et medlem af Revisionsretten, **Juhan Parts** (Estland), højtidelig forsikring, således som det er foreskrevet i traktaterne.

Den 14. september aflægger et andet medlem af Revisionsretten, **Ildikó Gáll-Pelcz** (Ungarn), og et medlem af Europa-Kommissionen, **Mariya Gabriel** (Bulgarien), med ansvar for porteføljen »Økonomi og det digitale samfund«, ed.

Medlemmerne af Revisionsretten og Kommissionen lover under et højtideligt retsmøde, der finder sted ved Den Europæiske Unions Domstol, at overholde de pligter, der følger af deres embede.

27. marts

Dommerforum og 60-året for Romtraktaterne

Domstolen indbyder præsidenterne for de nationale forfatningsdomstole og øverste domstole. Formålet er at fremme et effektivt netværksbaseret europæisk rets område og at fremhæve bidraget fra de nationale retsinstanser – som er de første til at anvende EU-retten – i løbet af disse 60 års europæisk samarbejde ([se side 41](#)).

15.-22. april

Officielt besøg i USA

En delegation fra Domstolen rejser til USA i forbindelse med »Luxembourg Forum 2017« for at fortsætte den dialog, der blev indledt for næsten 20 år siden med Domstolens amerikanske modstykker ([se side 43](#)).

Maj

4. maj

Pešková- og Peška-dommen

En kollision mellem et fly og en fugl udgør en usædvanlig omstændighed, der kan fritage luftfartsselskabet for dennes pligt til at betale kompensation ved lange forsinkelser (C-315/15) ([se side 19](#)).

21.-24. maj

Officielt besøg i Finland

En delegation fra Domstolen rejser til Finland for at møde medlemmerne af den finske øverste domstol, retten i Helsingfors, Det Europæiske Kemikalieagentur, den øverste forvaltningsdomstol og Republikken Finlands præsident, Sauli Niinistö.

24.-28. maj

Officielt besøg i Italien

En delegation fra Domstolen rejser til Italien på officielt besøg, hvor den mødes med medlemmer af forfatningsdomstolen, det øverste retsråd, den øverste domstol i forvaltningsretlige sager, appeldomstolen i forvaltningsretlige sager, den øverste kassationsdomstol og Den Italienske Republiks præsident, Sergio Mattarella.

Juni

8. juni

En ny dommer påbegynder sin embedsvirksomhed ved Retten

I forbindelse med anden fase af reformen af institutionens retslige struktur aflægger **Colm Mac Eochaidh** (Irland) ed, og der er herefter 45 dommere ved Retten.

11.-13. juni

En delegation fra Retten besøger Skotlands øverste domstol (Edinburgh)

I forbindelse med intensiveringen af samarbejdet med medlemsstaternes forfatningsdomstole og øverste domstole rejser en delegation fra Retten til Skotland for at besøge Court of Session og High Court of Justiciary (Edinburgh).

21. august**Google-sagen anlægges ved Domstolen**

Den franske øverste domstol i forvaltningsretlige sager forelægger Domstolen spørgsmålet om den territoriale rækkevidde af pligten til at **fjerne links** med personlige oplysninger (C-507/17).

4. oktober**En ny dommer påbegynder sin embedsvirksomhed ved Retten**

I forlængelse af den anden fase af reformen: **Geert De Baere** (Belgien) aflægger ed. Antallet af dommere ved Retten er nu 46.

16. oktober**Officielt besøg ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol**

I forbindelse med deres mangeårige samarbejde mødes dommere fra Den Europæiske Unions Domstol og Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol hvert år i Luxembourg eller i Strasbourg for at drøfte udviklingen af retspraksis på området for de grundlæggende rettigheder. I år rejser en delegation fra Domstolen, sammensat af præsidenten, vicepræsidenten og 19 medlemmer, til Strasbourg for at deltage i arbejds møder med medlemmer af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol.

26. oktober**Sagen *Blaise m.fl.* anlægges ved Domstolen**

Sagen vedrører markedsføringstilladelse til **glyphosat** og rejser spørgsmålet, om Kommissionens vurderingsprocedure er troværdig og upartisk (C-616/17).

November // December //

27. november

Sagen *M.A. m.fl.* anlægges ved Domstolen

High Court (Irland) anmoder Domstolen om at oplyse, hvilke konsekvenser Brexit har for fastlæggelsen af, hvilken medlemsstat der er ansvarlig for behandlingen af en ansøgning om asyl (C-661/17).

1. december

Konference til markering af 100-året for Finlands uafhængighed

Den 6. december 1917 vedtog det finske parlament Finlands uafhængighedserklæring. For at markere dette 100-års-jubilæum indbyder medlemmerne af Domstolen og af Retten forskellige fremtrædende personer og de finske ansatte til at deltage i en konference i store retssal.

14. december

Sagen *Luxembourg mod Kommissionen* anlægges ved Retten

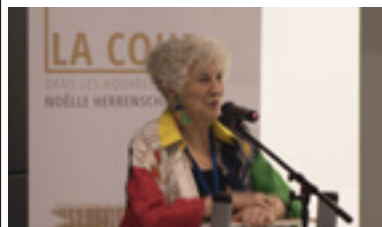
Luxembourg anmoder Retten om at tage stilling til den skatteafgørelse, som det har iværksat til fordel for Amazon (T-816/17).

7. december

Indvielse af udstillingen »Domstolen i akvareller af Noëlle Herrenschmidt«

I anledning af udgivelsen af Actes du Forum »Netværket af domstole i EU: garant for en domstolsprøvelse af høj kvalitet« huser Domstolens vandrehal en udstilling af den franske akvarelmaler og journalist, Noëlle Herrenschmidt, som har udført en række akvareller i forbindelse med det dommerforum, som blev afholdt den 27. marts i anledning af 60-året for Romtraktaterne ([se side 41](#)).

20. december

***Asociación Profesional Elite Taxi*-dommen**

Den forbindelsestjeneste, som Uber tilbyder i forhold til ikkeerhvervsdrivende chauffører, henhører under tjenesteydelser på transportområdet, og en medlemsstat kan lade den være omfattet af en tvungen licens (C-434/15) ([se side 24](#)).

BÅRET I TAL

Budget 2017 For Institutionen

399

mio. EUR

Ud fra en statistisk betragtning var 2017 et år, der var kendetegnet ved en meget høj retslig aktivitet. Det samlede antal af sager, der blev indbragt i 2017 (1 656 sager), var lidt højere end det tilsvarende antal i 2016, og antallet af afsluttede sager i 2017 meget højt (1 594 sager).

Denne arbejdsomængde kommer ligeledes til udtryk i virksomheden for de administrative tjenestegrene, der dagligt yder deres støtte til retsinstitutionerne.

75

dommere

11

generaladvokater

fra 28 medlemsstater

2 174

tjenestemænd og
midlertidigt ansatte

40%

mænd
850

60%

kvinder
1 324

Retsåret (begge retsinstitutioner)

1 656

anlagte sager

1 594

afsluttede sager

154 336

procesdokumenter registreret
i Justitskontorenes registre

Retssagernes gennemsnitlige varighed

16,3

 måneder

Domstolen
Retten

16,4 måneder
16,3 måneder

Procentdelen af procesdokumenter indgivet via e-Curia

Domstolen: **73 %**
Retten: **83 %**

Antallet af brugerkonti på
applikationen e-Curia **4 354**

Antallet af medlemslande, der
anvender applikationen e-Curia **28**

2 801

retsmeddelelser
offentliggjort
i Den Europæiske
Unions Tidende

Sprogtjenestegrenene

Som flersproget institution skal Domstolen være i stand til at behandle en sag, uanset hvilket officielt EU-sprog den er anlagt på.

Domstolen skal derefter sikre, at dens retspraksis offentliggøres på alle disse sprog.

24

potentielle processprog, dvs. 552 mulige sprogkombinationer

609

»jurist-lingvister« til at oversætte de skriftlige dokumenter

23

sprogkontorer

1 135 000

sider bearbejdet af oversættelsestjenesten

Reducering af oversættelsesbehovet i 2017

(interne, besparende foranstaltninger):

sider:

410 000

Antallet af sider, der skal oversættes

1 115 000

696

retsmøder og møder, hvor der er gjort brug af simultantolkning

74

tolke til retsmøder og møder

Dialog og udvekslinger

Domstolen har taget imod

2 228

nationale dommere i forbindelse med seminarer, uddannelse, besøg og praktikophold.

Ca.

20 000

besøgende ved Domstolen

- juridiske fagpersoner
- journalister
- studerende
- borgere

72

protokollære foranstaltninger

2 / Arbejdet ved Den Europæiske Unions Domstol

A ET TILBAGEBLIK PÅ ÅRETS VIGTIGE DOMME

Migranternes rettigheder og forpligtelser

Europa har siden 2015 oplevet en alvorlig migrationskrise, som rejser en lang række spørgsmål. Domstolen er gentagne gange blevet anmodet om at behandle sager om asylansøgninger og procedurerne herfor.

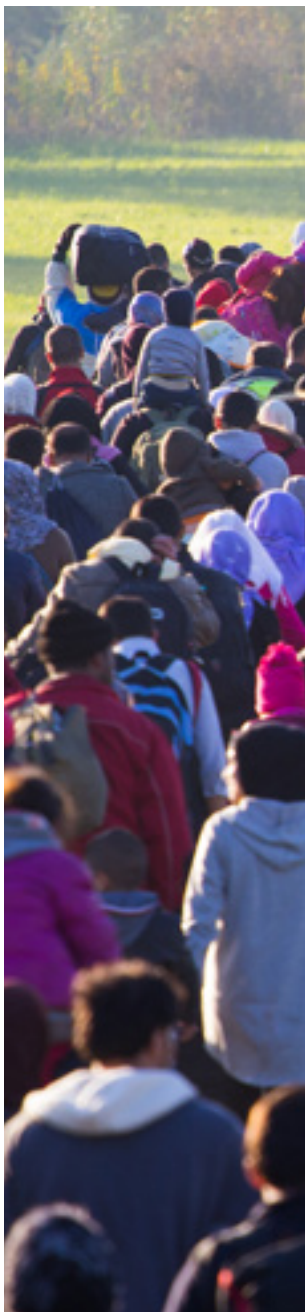

Adspurgt af en belgisk ret udtalte Domstolen, at medlemsstaterne ikke har pligt til at udstede **humanitære visa** til personer, som efterfølgende ønsker at indgive en **asylansøgning** på deres område. EU-retten giver mulighed for at udstede et visum til kortvarigt ophold (højst 90 dage) af humanitære grunde. En visumansøgning, der er indgivet ved den belgiske ambassade i Beirut (Libanon) af en syrisk familie med det formål at rejse til Belgien for dér at indgive en asylansøgning og således opholde sig dér længere end 90 dage, er følgelig ikke omfattet af EU-retten anvendelsesområde. Medlemsstaterne kan imidlertid fortsat udstede sådanne visa i henhold til national lovgivning.

→ [\(dom af 7.3.2017, X og X, C-638/16 PPU\)](#)

I en anden sag fra Belgien præciserede Domstolen, at der kan meddeles afslag på en asylansøgning, hvis ansøgeren har deltaget i **et terrornetværks aktiviteter**. Asylansøgeren skal ikke personligt have begået terrorhandlinger eller have anstiftet sådanne handlinger eller deltaget i begåelsen af dem. I det foreliggende tilfælde var asylansøgeren i Belgien blevet idømt en fængselsstraf for at have deltaget i aktiviteter i en belgisk celle af »Marokkos islamiske kampgruppe«. Han havde deltaget aktivt i organiseringen af en gruppe af frivillige med henblik på udsendelse til Irak og udfærdiget falske pas.

→ [\(dom af 31.1.2017, Lounani, C-573/14\)](#)

EU-retten fastsætter desuden regler vedrørende fordelingen mellem medlemsstaterne af ansvaret for at behandle asylansøgninger (Dublin III-forordningen).

I forbindelse med migrationskrisen i 2015 og 2016 krydsede adskillige migranter Unionens grænser via Kroatien, som derpå organiserede migranternes videre rejse til andre medlemsstater. Domstolen bekræftede, at selv i tilfælde af massiv tilstrømning af migranter er den medlemsstat, hvor den første indrejse i Den Europæiske Union sker, stadig ansvarlig for **behandlingen af de asylansøgninger**, der efterfølgende indgives i andre medlemsstater. Selv om denne medlemsstat har organiseret migranternes videre rejse fra dens område til en anden medlemsstat, udgør passagen af den første medlemsstats ydre grænse den første ulovlige passage af medlemsstatens ydre grænse.

→ (dom af 26.7.2017, A.S. og Jafari, C-490/16 og C-646/16)

Dublin III-forordningen fastsætter frister, der tilsigter at fremskynde asylsagsbehandlingen, også til gavn for ansøgeren. Hvis en medlemsstat, som en ansøgning om asyl indgives til, mener, at en anden medlemsstat er ansvarlig for behandlingen af ansøgningen, kan den inden for en frist på tre måneder anmode denne anden medlemsstat om at overtage ansøgeren. Domstolen har således fastslået, at en asylansøger kan påberåbe sig, at den medlemsstat, som han har indgivet sin ansøgning om asyl til, er blevet ansvarlig for at behandle hans ansøgning, hvis den omhandlede **frist er udløbet**. Det samme gør sig gældende for den frist på seks måneder, som en medlemsstat har til at **overføre asylansøgeren** til en anden medlemsstat, efter at sidstnævnte har accepteret at overtage denne. Den medlemsstat, som ikke har gennemført overførslen af asylansøgeren inden for denne frist, bliver ansvarlig for behandlingen af asylansøgningen.

→ (dom af 26.7.2017, Mengesteab, C-670/16)

→ (dom af 25.10.2017, Shiri, C-201/16)

Endelig har Domstolen undersøgt gyldigheden af den afgørelse om **migrationskvoter**, som flertallet af medlemsstaterne stemte for i Det Europæiske Råd i september 2015. Afgørelsen tilsigter at hjælpe Grækenland og Italien med at håndtere den massive tilstrømning af migranter ved at flytte 120 000 af dem til andre medlemsstater. Slovakiet og Ungarn, som havde stemt imod afgørelsen, nedlagde påstand om, at den blev annulleret. Domstolen fastslog, at Rådet havde kompetence til at vedtage en sådan midlertidig foranstaltning med henblik på effektivt at afhjælpe denne nødsituation. Den midlertidige og obligatoriske flytningsordning bidrager rent faktisk og på forholdsmæssig vis til, at Grækenland og Italien kan håndtere konsekvenserne af migrationskrisen i 2015. Slovakiets og Ungarns påstande blev således forkastet.

→ (dom af 6.9.2017, Slovakiet og Ungarn mod Rådet, forenede sager C-643/15 og C-647/15)

Forbruger- beskyttelse

Den Europæiske Union sikrer beskyttelsen af forbrugernes interesser. Den tilsigter at fremme deres sikkerhed, at garantere anvendelsen af de regler, som beskytter dem, og forbedre kendskabet til de rettigheder, de råder over. I 2017 fik Domstolen lejlighed til – i forskellige sammenhænge og angående forskellige områder – at præcisere rækkevidden af forbrugerrettighederne i Den Europæiske Union.

I en sag angående **prisen for telefonopkald til kundeservice** fastslog Domstolen, at prisen på et opkald til en servicelinje, der drives af en erhvervsdrivende, ikke må overstige prisen for et opkald til et almindeligt fastnet- eller mobiltelefonnummer.

→ (dom af 2.3.2017, Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs Frankfurt am Main, C-568/15)

I 2017 tog Domstolen ved flere lejligheder stilling til tvister angående flypassagerers rettigheder. De EU-retlige bestemmelser på området, som fortolket af Domstolen, garanterer, at i tilfælde af aflysning eller forsinkelse på mere end tre timer af en flyafgang skal luftfartsselskabet udbetale kompensation til passagererne. Hvis aflysningen eller forsinkelsen af flyet derimod skyldes usædvanlige omstændigheder, som ikke kunne være undgået, kan luftfartsselskabet fritages for sin forpligtelse til at give passagererne kompensation.

Domstolen bekræftede, at **kollisionen mellem et fly og en fugl** og de nødvendige sikkerhedskontroller, der følger heraf, kan udgøre en usædvanlig omstændighed, som kan fritage luftfartsselskabet for sin forpligtelse til at udbetale kompensation. Ethvert andet svar ville nemlig kunne opfordre

luftfartsselskaberne til at prioritere punktligheden over sikkerheden, hvilket ville være i strid med de mål, der forfølges i EU-retten.

→ [\(dom af 4.5.2017, Pešková og Peška, C-315/15\)](#)

Passagererne er ligeledes beskyttede i tilfælde af **aflysning af flyafgangen mindre end to uger inden dagen for afgang**. Luftfartsselskabet er således forpligtet til at udbetale kompensation, hvis det ikke er i stand til at bevise, at passageren er blevet informeret om aflysningen af flyafgangen mere end to uger inden det fastsatte afgangstidspunkt. Det samme gør sig gældende, når aflysningen af flyafgangen var blevet meddelt rejsebureauet mere end to uger inden det fastsatte afrejsetidspunkt, og dette ikke har videregivet informationen til passagererne inden for fristen på to uger. Domstolen bemærkede imidlertid, at luftfartsselskabet har mulighed for at søge erstatning fra det rejsebureau, der er ansvarligt for undladelsen i overensstemmelse med gældende national ret.

→ [\(dom af 11.5.2017, Krijgsman, C-302/16\)](#)

I tilfælde af en flyafgangs forsinkelse på tre timer eller mere har passagererne ret til en kompensation i forhold til den distance, der tilbagelægges. Domstolen præciserede, at **den distance, der skal tages hensyn til** for at fastlægge størrelsen på kompensationen, er distancen i fugleflugt mellem afgangslufthavnen og ankomstlufthavnen uden hensyntagen til en eventuel flyforbindelse.

→ [\(dom af 7.9.2017, Bossen m.fl., C-559/16\)](#)

Domstolen har ligeledes haft lejlighed til at udtale sig om forskellige spørgsmål vedrørende beskyttelsen af forbrugernes sundhed.

Forelagt en sag, hvori en fabrikant af brystimplantater havde anvendt industrisilikone, der ikke var i overensstemmelse med kvalitetsnormerne, fastslog Domstolen, at et organ med ansvar for at vurdere **fabrikantens kvalitetssystem** inden for rammerne af EF-certificeringen ikke kan holdes ansvarligt med den begrundelse, at det burde have foretaget uanmeldte inspektioner, kontrolleret det medicinske udstyr og/eller gennemset fabrikantens forretningsdokumenter. Imidlertid skal dette organ over for indici, der tyder på, at medicinsk udstyr ikke er i overensstemmelse med kvalitetskravene, træffe alle de nødvendige foranstaltninger for beskyttelsen af menneskers sundhed.

→ [\(dom af 16.2.2017, Schmitt, C-219/15\)](#)

Desuden stadfæstede Domstolen en dom fra Retten, ifølge hvilken Kommissionen med rette havde forbudt Dextro Energy at anvende reklameslogans, som **udelukkende** anpriste **glukoses fordelagtige virkninger på sundheden** uden at angive de farer, der knytter sig til et højt indtag af sukker. Disse anprisninger kan skal derfor anses for at være ambivalente og vildledende for forbrugeren.

→ [\(dom af 8.6.2017, Dextro Energy mod Kommissionen, C-296/16 P\)](#)

Endelig tog Domstolen stilling til en sag vedrørende en fransk statsborger, som var blevet **vaccineret mod hepatitis B**, og som på grund af vaccineringen pådrog sig multipel sklerose, der progressivt førte til den pågældendes lammelse og efterfølgende død. Domstolen fandt, at da der ikke var videnskabelig enighed, kan vaccins defekt og årsagsforbindelsen mellem defekten og den lidte skade bevises ved en samling af bestyrkede, præcise og samstemmende indikationer. Den tidsmæssige nærhed mellem indsprøjtningen af en vaccine og en sygdoms indtræden, fraværet af personlige og familiære medicinske fortilfælde for den vaccinerede person samt tilstedeværelsen af et betydeligt antal registrerede tilfælde, hvor denne sygdom er indtrådt efter indsprøjtning af vaccinen, kan udgøre præcise, bestyrkede og samstemmende indikationer.

→ (dom af 21.6.2017, W. m.fl., C-621/15)

Beskyttelse af arbejdstageres rettigheder

EU-retten sikrer forbedring af leve- og arbejdsvilkårene for de europæiske borgere og beskytter arbejdstageres rettigheder. Navnlig to direktiver sikrer anvendelsen i alle medlemsstaterne af ligebehandlingsprincippet og forbyder forskelsbehandling på grund af race eller etnisk oprindelse, religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering på beskæftigelsesområdet. Disse direktiver, der blev vedtaget i 2000, forbyder både direkte forskelsbehandling (forskellig behandling af identiske situationer) og indirekte forskelsbehandling (identisk behandling af forskellige situationer, der medfører, at en bestemt kategori af mennesker stilles særlig ufordelagtigt).

Adspurgte om **brugen af islamisk hovedtørklæde på arbejdspladsen** fastslog Domstolen, at det forbud, der blev udstedt til de ansatte, om ikke at bære synlige symboler på deres politiske, filosofiske eller religiøse overbevisning ikke udgør en direkte forskelsbehandling. Forbuddet udgør heller ikke en indirekte forskelsbehandling, såfremt det fastslås, at arbejdsgiveren på grundlag af en intern politik, der forfølges sammenhængende og systematisk, og som er indført i et arbejdsregulativ, ønsker at give udtryk for neutralitet over for sine kunder. Foreligger der imidlertid ikke en sådan intern regel, præciserede Domstolen, at arbejdsgiverens villighed til at opfylde en kundes ønske om ikke at blive betjent af en arbejdstager, der bærer et islamisk tørklæde, ikke anses for at være et arbejdskrav, der udelukker, at der foreligger en forskelsbehandling.

→ (domme af 14.3.2017, G4S Secure Solutions og Bougnaoui og ADDH, C-157/15 og C-188/15)

I Grækenland skal ansøgerne til optagelsesprøven til politiskolen opfylde optagelsesbetingelserne, herunder betingelsen om at måle mindst 1,70 meter. Domstolen fandt, at dette krav om minimumshøjde, der gjaldt for alle ansøgerne, i virkeligheden påvirker et meget større antal kvinder end mænd og derfor **udgør en indirekte forskelsbehandling på grundlag af køn**. Trods det legitime formål om at sikre politiets operationelle karakter og rette funktion er de midler, der er iværksat for at opnå dette, uforholdsmæssige. Følgelig er denne forskelsbehandling ubegrundet og i strid med EU-retten.

→ (dom af 18.10.2017, Kalliri, C-409/16)

I Tyskland ophørte luftfartsselskabet Lufthansa med at beskæftige en pilot, da vedkommende fyldte 65 år, med den begrundelse, at i henhold til den europæiske forordning havde han ikke længere ret til at flyve de erhvervsmæssige luftfartøjer. Domstolen fandt, at forordningen ganske vist indeholdt en **forskelsbehandling på grund af alder**, men at den ligeledes forfulgte et legitimt formål om at sikre lufttrafiksikkerheden. Desuden er de midler, der anvendes (forbuddet mod, at piloter, der er fyldt 65 år, må flyve erhvervsmæssige luftfartøjer), forholdsmæssige, for så vidt som forbuddet kun vedrører den erhvervsmæssige luftfartstransport. Dermed kan piloter, der er 65 år eller mere, foretage tomme flyvninger, færgeflyvninger eller deltage i aktiviteter, der er forbundet med uddannelsen af piloter.

→ [\(dom af 5.7.2017, Fries, C-190/16\)](#)

Selv hvis ansættelseskontrakterne mellem luftfartsselskabet Ryanair og selskabets kabinepersonale udpeger de irske retsinstanser til at have enekompetence i tilfælde af tvister, fastslog Domstolen endeligt, at i henhold til EU-retten om, hvilken **domstol der er kompetent**, kan arbeidstagerne anlægge sag ved domstolen på det sted, hvor de i det væsentlige opfylder deres forpligtelser i forhold til Ryanair. Med henblik på at fastlægge dette sted skal alle de relevante omstændigheder, såsom det sted, hvorfra arbeidstageren udfører sine transportopgaver, vender tilbage til efter sine opgaver eller modtager instruktioner vedrørende sine opgaver og organiserer sit arbejde, dvs. den pågældendes »hjemmebase«, tages i betragtning.

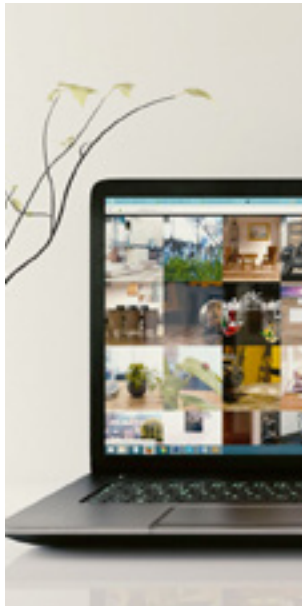
→ [\(dom af 14.9.2017, Nogueira m.fl., forenede sager C-168/16 og C-169/16\)](#)

Bevarelse af den fri konkurrence og det indre marked

Selv om Unionen er blevet tildelt en række nye kompetencer gennem årene, har dens opgave om at sikre det indre markeds funktion stadig en særlig betydning. I 2017 har Domstolen og Retten kunnet efterprøve foreneligheden af en række former for handels- og afgiftsmæssig praksis med EU-retten.

I en spansk sag fastslog Domstolen, at den tjenesteydelse, som blev leveret af **Uber**, og som består i, at der gennem en onlineplatform tages kontakt til ikkeerhvervsdrivende chauffører, som leverer transportydelser til brugerne, udgør en **transportydelse**, som for nærværende falder uden for EU-rettens anvendelsesområde, og som således kan reguleres af medlemsstaterne. Uber kan således først fortsætte sin virksomhed efter at have opnået de fornødne tilladelser af de nationale myndigheder til levering af personbefordringstjeneste.

→ [\(dom af 20.12.2017, Asociación Profesional Elite Taxi, C-434/15\)](#)

Intel appellerede til Domstolen en dom afsagt af Retten, som havde stadfæstet en afgørelse fra Kommissionen, hvorved selskabet var blevet pålagt en bøde på 1,06 mia. EUR for have **misbrugt sin dominerende stilling på markedet for x86-processorer**. Domstolen ophævede den appellerede dom med den begrundelse, at Retten udelukkende havde fastslået, at de rabatter, der blev ydet af Intel til de største computerproducenter, efter deres art begrænser konkurrencen, i stedet for at foretage en undersøgelse af, om disse rabatter rent faktisk kan udelukke konkurrenterne fra markedet. Retten skal foretage denne undersøgelse og afsige en ny dom.

→ [\(dom af 6.9.2017, Intel mod Kommissionen, C-413/14 P\)](#)

Hvad angår markedsføring af **luksusprodukter** fastslog Domstolen, at en leverandør af sådanne produkter kan forbyde sine autoriserede forhandlere at sælge dem gennem en tredjepartsplatform på internettet såsom Amazon. For at bevare produkternes image af luksus skal leverandøren nemlig kunne fastsætte vilkårene for markedsføring på internettet for sine produkter.

→ [\(dom af 6.12.2017, Coty Germany, C-230/16\)](#)

I Spanien ønskede en religiøs kongregation at blive indrømmet den **skattefritagelse, som den katolske kirke nyder** i dette land, for arbejder, der blev foretaget på en skolebygning, som henhørte under dens drift. Bygningen anvendes både til obligatorisk undervisning, der reguleres og finansieres af staten, og til fri undervisning, der gives mod vederlag. Domstolen fastslog, at disse fritagelser kan udgøre forbudt statsstøtte og ikke kan anvendes på de økonomiske aktiviteter, der anvendes i de omhandlede lokaler såsom bl.a. de undervisningsydelse, der leveres mod vederlag.

→ [\(dom af 27.6.2017, Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania, C-74/16\)](#)

Retten for sin del stadfæstede gyldigheden af nogle antidumping- og antisubsidieforanstaltninger for **importen af solcellepaneler med oprindelse i Kina**. Disse foranstaltninger blev vedtaget af Rådet, idet de omhandlede solcellepaneler for det første blev solgt i Europa til priser, der lå langt under deres normalværdi, og for det andet modtog de kinesiske virksomheder, som eksporterede disse produkter, ulovlige subsidier fra den kinesiske stat, som påførte producenterne af solcellepaneler i EU skade.

→ [\(dom af 28.2.2017, JingAo Solar m.fl. mod Rådet, T-157/14 m.fl.\)](#)

I en anden sag annullerede Retten delvist en afgørelse, hvorved Kommissionen havde pålagt Icap-koncernen, en børsmæglervirksomhed, en bøde på ca. 15 mio. EUR for dens deltagelse i et **kartel vedrørende rentederivater i yen** (det samlede beløb for de bøder, der blev pålagt de banker, som deltog i kartellet, androg ca. 670 mio. EUR). Ifølge Retten begik Kommissionen en fejl ved fastlæggelsen af kvaliteten og af varigheden af Icaps' deltagelse i kartellerne og foretog ikke en tilstrækkelig begrundelse af sin metode for bødens beregning.

→ [\(dom af 10.11.2017, Icap m.fl. mod Kommissionen, T-180/15\)](#)

Som følge af processuelle uregelmæssigheder annullerede Retten den afgørelse, hvorved Kommissionen afviste fusionen mellem det amerikanske selskab United Parcel Service (UPS) og det nederlandske TNT Express (TNT), der opererer på markedet for ekspresudbringning af småpakker. Ifølge Retten havde Kommissionen desuden tilsidesat UPS' ret til forsvar, idet den baserede sig på en økonometrisk analyse, som ikke havde været genstand for en kontradiktorisk drøftelse under den administrative procedure.

→ [\(dom af 7.3.2017, UPS mod Kommissionen, T-194/13\)](#)

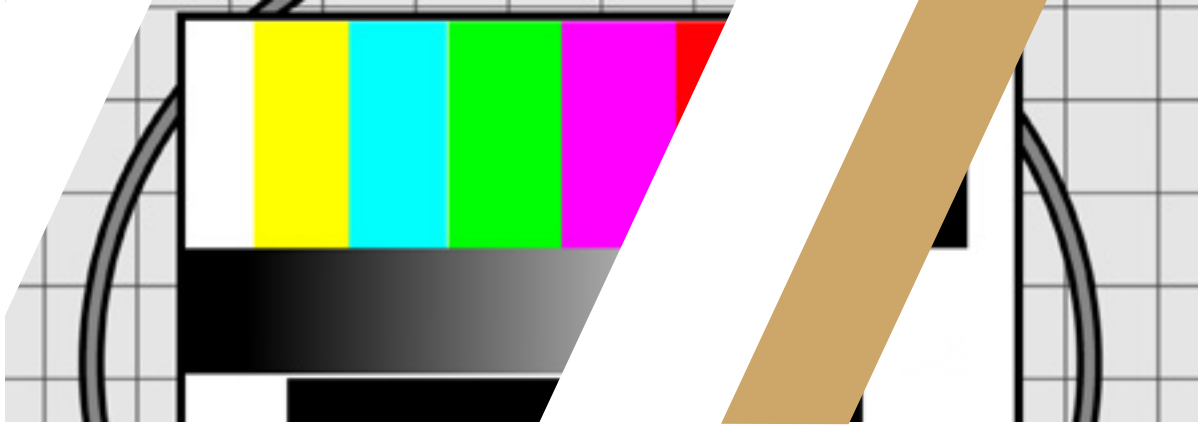
Inden for statsstøtte stadfæstede Retten Frankrigs forpligtelse til at tilbagesøge støtten på 220 mio. EUR, som var blevet ydet Société Nationale Corse-Méditerranée (SNCM) for tjenesteydelser inden for søtransport foretaget mellem Marseille og Korsika. Retten godkendte således Kommissionens analyse, hvorefter denne støtte var uforenelig med det indre marked.

→ (dom af 1.3.2017, Frankrig mod Kommissionen og SNCM mod Kommissionen, T-366/13 og T-454/13)

Endelig fastslog Retten, at Landeskreditbank Baden-Württemberg, som er investerings- og udviklingsbank for delstaten Baden-Württemberg (Tyskland), henhører under **Den Europæiske Centralbanks (ECB) tilsyn** og ikke under de tyske myndigheders tilsyn. Eftersom den samlede værdi af bankens aktiver overstiger 30 mia. EUR, skal banken nemlig kvalificeres som en »signifikant enhed« og er således undergivet ECB's kontrol.

→ (dom af 16.5.2017, Landeskreditbank Baden-Württemberg mod ECB, T-122/15)

Beskyttelse af intellektuelle ejendomsrettigheder

Intellektuel ejendomsret omfatter alle eksklusive rettigheder til intellektuelle frembringelser. Den består af to dele: industriel ejendomsret (patent, varemærke, design osv.) og ophavsret, der beskytter litterære og kunstneriske værker. Unionen påser, at intellektuelle ejendomsrettigheder respekteres, for at tilskynde til, at der skabes og investeres i nye arbejder og områder (musik, film, TV-udsendelser osv.), og bidrager dermed til konkurrenceevne, beskæftigelse og innovation.

Domstolen har fastslået, at salg af en **medieafspiller**, der gør det muligt gratis og enkelt på en TV-skærm at se film, som ulovligt er tilgængelige på internettet, er ulovligt. Det er også ulovligt midlertidigt at reproducere et beskyttet og »streamet« værk på denne afspiller uden tilladelse fra indehaveren af ophavsretten.

→ [\(dom af 26.4.2017, Stichting Brein, C-527/15\)](#)

Ligeledes er en **digital platform**, der gør det muligt for brugerne ved hjælp af fragmenter (»torrents«) at dele og downloade værker, som befinder sig på deres egne computere, i strid med EU-retten, for så vidt som de giver adgang til beskyttede værker, der er offentliggjort uden tilladelse fra indehaverne af ophavsrettighederne.

→ [\(dom af 14.6.2017, Stichting Brein, C-610/15\)](#)

I øvrigt skal et **system til fjernstyret videooptagelse** af TV-programmer og tilrådighedsstillelse af kopier af disse programmer, som er lagret via »cloud computing«, tillades af indehaverne af ophavsrettighederne, idet det udgør en retransmission af programmerne.

→ [\(dom af 29.11.2017, VCAST, C-265/16\)](#)

Endelig fastslog Retten, at Coca-Cola kunne modsætte sig registreringen som EU-varemærke af tegnet »Master«, der benytter samme skrifttype som sin ved markedsføringen af drikke- og fødevarer. Selv om tegnet »Master« for tiden alene benyttes i Syrien og Mellemøsten på en tilsvarende måde som Coca-Cola, fandt Retten, at Coca-Cola kunne bevise risikoen for økonomisk snylteri ved at godtgøre, at »Master« i fremtiden sandsynligvis ville blive benyttet på samme måde i Den Europæiske Union.

→ (dom af 7.12.2017, The Coca-Cola Company mod EUIPO, T-61/16)

Endelig dømte Retten Den Europæiske Union til i fire sager at betale flere selskaber omkring 1,5 mio. EUR i erstatning (uden kompenserende renter og morarenter) for urimelig lang sagsbehandlingstid ved Retten. Den fastslog, at den urimeligt lange sagsbehandlingstid for de pågældende sager havde påført selskaberne et økonomisk tab (betaling af bankgaranti) og et ikke-økonomisk tab (tilstand af usikkerhed, hvori selskaber havde befundet sig). I en femte sag afviste Retten at tilkende erstatning, idet den fandt, at sagsbehandlingstiden var objektivt begrundet.

- (dom 10.1.2017, Gascogne Sack Deutschland og Gascogne mod Den Europæiske Union, T-577/14, af 1.2.2017,
- Aalberts Industries mod Den Europæiske Union, T-725/14, af 1.2.2017,
- Kendrion mod Den Europæiske Union, T-479/14, af 17.2.2017,
- ASPLA og Armando Álvarez mod Den Europæiske Union, T-40/15, og af 7.6.2017,
- Guardian Europe mod Den Europæiske Union, T-673/15)

Internationale aftaler

Frihandelsaftalen mellem EU og Singapore er en af de første bilaterale frihandelsaftaler af »den nye generation«. Handelsaftalen indeholder foruden de traditionelle bestemmelser vedrørende nedsættelse af toldafgifter og ikke-toldmæssige hindringer, der berører handelen med varer og tjenesteydelser, bestemmelser på forskellige områder knyttet til handel, såsom beskyttelse af intellektuel ejendomsret, investeringer, offentlige udbud, konkurrence og bæredygtig udvikling.

I øvrigt har initiativtagerne til et europæisk borgerinitiativ, der skulle stoppe det transatlantiske handels- og investeringspartnerskab med USA (TTIP) og frihandelsaftalen med Canada (CETA), anlagt sag ved Retten med påstand om annullation af Kommissionens afslag på registrering. De europæiske borgerinitiativer giver unionsborgerne mulighed for på visse betingelser at opfordre Kommissionen til at forelægge EU-lovgiver et forslag til retsakt.

Domstolen fastslog, efter at Kommissionen havde fremsat begæring om en udtalelse om, hvorvidt denne aftale kunne indgås af Unionen selv, eller om medlemsstaternes deltagelse var fornøden, at de frihandelsaftaler, der er baseret på modelaftalen mellem Den Europæiske Union og Singapore, ikke kan **indgås af Unionen** alene, for så vidt som to dele af disse aftaler (andre udenlandske investeringer end direkte investeringer og tvistbilæggelse mellem investorer og stater) ikke falder ind under **Unionens enekompetence** og således forudsætter medlemsstaternes deltagelse.

→ (udtalelse 2/15 af 16.5.2017, frihandelsaftalen med Singapore)

Retten annullerede Kommissionens afslag på at registrere det forslag til europæisk borgerinitiativ, der skulle stoppe TTIP og CETA. Det blev således fastslået, at dette forslag ikke udgjorde en utilladelig indblanding i den lovgivningsmæssige procedure, men derimod en berettiget iværksættelse i tide af en demokratisk debat.

→ (dom af 10.5.2017, Efler m.fl. mod Kommissionen, T-754/14)

Udenrigspolitik og restriktive foranstaltninger

De »restriktive foranstaltninger« udgør et udenrigspolitisk redskab, hvormed Unionen tilsigter at udvirke en politisk ændring eller en ændring i et tredjelandes adfærd. De kan omfatte våbenembargo, indefrysning af aktiver, indrejse- eller transitforbud på EU's område, import- eller eksportforbud osv. De kan være rettet mod regeringer, samfund, fysiske personer samt grupper eller organisationer (såsom terroristiske grupper).

Domstolen og Retten har behandlet talrige sager om restriktive foranstaltninger i forhold til bl.a. Afghanistan, Egypten, Elfenbenskysten, Hviderusland, Iran, Libyen, Rusland, Syrien, Tunesien, Ukraine og Zimbabwe.

I forbindelse med restriktive foranstaltninger vedtaget som svar på krisen i Ukraine har Domstolen og Retten bekræftet opretholdelsen af indefrysning af pengemidler fra flere fysiske og juridiske personer. Domstolen bekræftede navnlig indefrysning af pengemidler tilhørende den tidligere præsident **Viktor Yanukovytsch** og hans søn Oleksandr Viktorovych Yanukovych i perioden fra den 6. marts 2015 til den 6. marts 2016.

→ (dom af 19.10.2017, Yanukovych mod Rådet, C-598/16 P og C-599/16 P)

Retten bekræftede for sin del indefrysning af midler tilhørende den russiske virksomhed **Almaz-Antey** under henvisning til, at denne støtter tiltag, der truer Ukraines suverænitet og uafhængighed ved at fremstille våben og militært udstyr og ved at levere det til Rusland, som for sin del leverede det til separatisterne i det østlige Ukraine.

→ (dom af 25.1.2017, Almaz-Antey Air and Space Defence mod Rådet, T-255/15)

I forbindelse med krisen i Ukraine fastslog Domstolen desuden, at de restriktive foranstaltninger, som Rådet havde vedtaget over for visse **russiske virksomheder**, såsom **Rosneft**, var gyldige, fordi Rådet havde begrundet dem tilstrækkeligt, og fordi indgrebet i de omhandlede virksomheders frihed til at oprette og drive egen virksomhed, henset til den gradvise udvikling af intensiteten af foranstaltningerne, ikke kunne anses for at være uforholdsmæssigt.

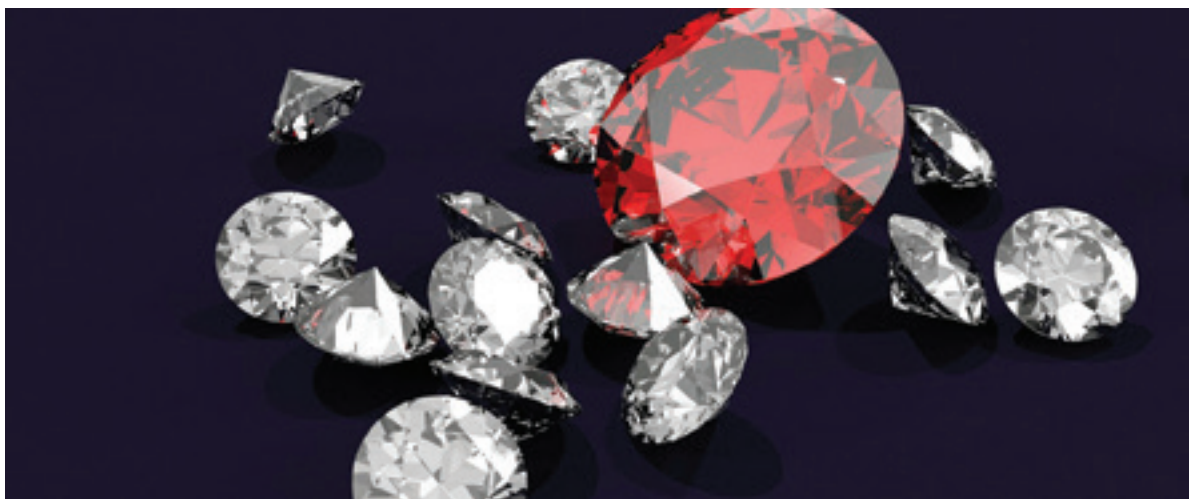
→ [\(dom af 28.3.2017, Rosneft, C-72/15\)](#)

Domstolen fastslog desuden, at Retten ikke burde have ophævet opretholdelsen af **Hamas** på den europæiske liste over **terrororganisationer**. Rådet kunne således i forbindelse med den fornyede gennemgang af Hamas' situation have støttet sig til andre kilder end nationale afgørelser vedtaget af de kompetente myndigheder. Sagen blev hjemvist til Retten, som skulle kontrollere de faktiske omstændigheder og de argumenter, som den ikke havde udtalt sig om inden for rammerne af den dom, der blev afsagt i 2014.

→ [\(dom af 26.7.2017, Rådet mod Hamas, C-79/15 P\)](#)

Endelig bekræftede Retten den indefrysning af pengemidler, som blev truffet over for selskaberne **Badica og Kardiam** i sagen om centralafrikanske »konfliktdiamanter«. Rådet fastslog således, at diamanter rent faktisk var blevet eksporteret og havde været gjort til genstand for ulovlig udnyttelse i strid med det i international ret fastsatte eksportforbud. Retten fastslog desuden, at Badica og Kardiam ved at fortsætte med at købe diamanter af indsamlerne nødvendigvis havde ydet støtte til væbnede modstandsgrupper i Den Centralafrikanske Republik.

→ [\(dom af 20.7.2017, Badica og Kardiam mod Rådet, T-619/15\)](#)

B NØGLETAL VEDRØRENDE DEN JUDICIELLE VIRKSOMHED

DOMSTOLEN

Følgende sager kan i princippet indbringes for Domstolen:

- **Anmodninger om præjudicielle afgørelser**, når en national ret er i tvivl om fortolkningen af en retsakt, der er vedtaget af Unionen, eller om dens gyldighed. Den nationale ret udsætter i dette tilfælde den sag, der verserer for den, og forelægger sagen for Domstolen, der udtaler sig om den fortolkning, der skal gives de pågældende bestemmelser, eller om deres gyldighed. Når den nationale ret har fået en afklaring i kraft af Domstolens afgørelse, kan den derefter træffe afgørelse i den tvist, der er indbragt for den. I sager, der kræver et svar inden for meget kort tid (f.eks. sager vedrørende asyl, grænsekontrol, barnebortførelser osv.), er der fastsat en **præjudiciel hasteprocedure (PPU)**.
- **Appeller af afgørelser** truffet af Retten, hvorunder Domstolen kan ophæve Rettens afgørelse.
- **Direkte søgsmål**, der hovedsageligt tilsigter:
 - at opnå **annullation** af en EU-retsakt (»annullationssøgsmål«), eller
 - at det fastslås, at en medlemsstat har **tilsidesat** EU-retten (»traktatbrudssøgsmål«). Såfremt medlemsstaten ikke efterkommer den dom, som statuerer traktatbrud, kan et andet søgsmål, der kaldes et søgsmål om »dobbelttraktatbrud«, føre til, at Domstolen pålægger medlemsstaten en bøde.
- En **begæring om udtalelse** om, hvorvidt en aftale, som Unionen påtænker at indgå med et tredjeland eller en international organisation, er forenelig med traktaterne. Denne anmodning kan fremsættes af en medlemsstat eller en EU-institution (Parlamentet, Rådet eller Kommissionen).

739 anlagte sager

Præjudicielle sager

533

herunder

PPU

De medlemsstater, hvorfra der oftest fremsættes en præjudiciel anmodning:

Tyskland: **149** Italien: **57** Nederlandene: **38**
Østrig: **31** Frankrig: **25**

46

direkte søgsmål

herunder

traktatbruds-
søgsmål og

søgsmål om
»dobbelt-
traktatbrud«

147

appeller til prøvelse
af Rettens afgørelser

1

udtalelse

12

ansøgninger
om retshjælp

En part, der ikke kan afholde udgifterne til sagsomkostninger, kan ansøge om gratis retshjælp.

699 afsluttede sager

447 præjudicielle sager

herunder **6** PPU

37

direkte søgsmål

herunder **20** konstaterede traktatbrud mod **11** medlemsstater

herunder **1** sag om »dobbelttraktatbrud«

Appeller til prøvelse af Rettens afgørelser

198

herunder **34** der ophævede Rettens afgørelse

3

udtalelser

Retssagernes gennemsnitlige varighed

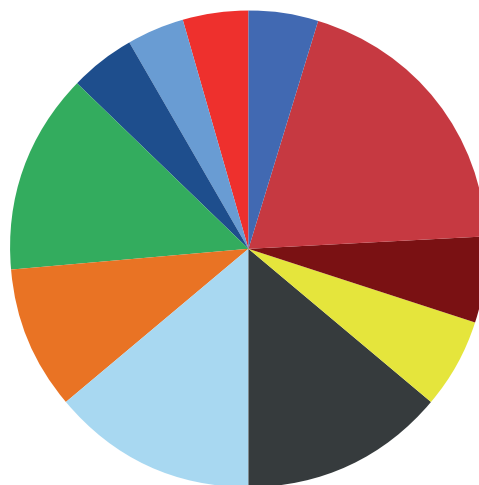
16,4 måneder

Gennemsnitlig varighed af retssager med præjudiciel forelæggelse efter hasteproceduren

2,9 måneder

De hyppigst behandlede emner

- 62** Beskatning
- 20** Forbrugerbeskyttelse
- 43** Fri bevægelighed og etableringsfrihed og det indre marked
- 60** Intellectuel ejendomsret
- 86** Konkurrence og statsstøtte
- 22** Landbrug
- 27** Miljø
- 61** Området med frihed, sikkerhed og retfærdighed
- 26** Socialret
- 19** Toldunion
- 17** Transport

RETTEN

De sager, der kan indbringes for Retten i første instans, er direkte søgsmål anlagt af **fysiske** eller **juridiske personer (selskaber, sammenslutninger etc.) og af medlemsstater** til prøvelse af retsakter fra Den Europæiske Unions institutioner, organer og agenturer og direkte søgsmål med påstand om erstatning for skader forvoldt af institutionerne eller af deres ansatte. En stor del af Rettens sagsområder er af økonomisk karakter: intellektuelle ejendomsrettigheder (EU-varemærker og EU-design), konkurrence, statsstøtte og banktilsyn og finansielt tilsyn.

Retten har ligeledes kompetence til at træffe afgørelse på personaleretsområdet i tvister mellem Den Europæiske Union og dens ansatte.

Rettens afgørelser kan appelleres for så vidt angår retlige spørgsmål til Domstolen.

917 anlagte sager

807 direkte søgsmål

herunder:

Ansøgning om retshjælp

56

En part, der ikke kan afholde udgifterne til sagsomkostninger, kan ansøge om gratis retshjælp.

895 afsluttede
sager

721

direkte
søgsmål

376

intellektuel
ejendomsret

om

66

personalesager

279

andre direkte
søgsmål

40

appeller af afgørelser truffet
af Personaleretten

herunder

11

der ophævede
EU-Personalerettens
afgørelse

EU-Personaleretten (Personaleretten), der blev oprettet i 2004, blev nedlagt den 31. august 2016 inden for rammerne af reformen af Den Europæiske Unions retslige struktur. De sager, der verserede på denne dato, blev overført til Retten, der fra den 1. september 2016 har kompetence til at træffe afgørelse i personalesager.

Retssagernes gennemsnitlige varighed

16,3 måneder

Rettens afgørelser, der
er blevet appelleret til
Domstolen

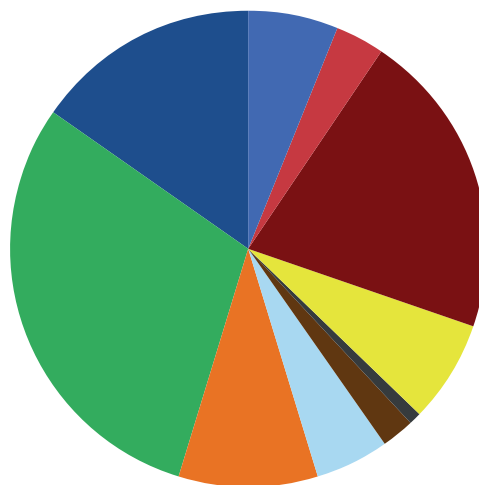
22%

Verserende sager

1 508

(pr. 31. december 2017)

De hyppigst behandlede emner

76

Aktindsigt

370

Intellektuel ejendomsret

84

Konkurrence

43

Landbrug

12

Miljø

27

Offentlige udbud

62

Restriktive foranstaltninger

256

Statsstøtte

187

Tjenestemandsvedtægten

116

Økonomisk og monetær politik

3 Et år præget
af åbenhed
og dialog

A

STORE BEGIVENHEDER

Den dialog, som Den Europæiske Unions Domstol fører med de nationale retter og unionsborgerne, begrænser sig ikke til retssagerne, men suppleres hvert år med talrige arrangementer, der giver mulighed for udveksling af synspunkter.

I denne forbindelse var 2017 kendetegnet ved afholdelsen af et stort antal arrangementer, hvilket bidrager til udbredelsen af kendskabet til EU-retten og EU-retspraksis og til forståelsen heraf.

27.
marts

Dommer-
forum og
60-året for
Romtraktat-
terne

Dommere fra forskellige retter i EU-medlemsstaterne mødes hvert år i forbindelse med et forum, der arrangeres af Domstolen med det formål at drøfte EU-retlige emner. Denne begivenhed har til formål at styrke den retslige dialog, som Domstolen fører med de nationale dommere, bl.a. i forbindelse med anmodninger om præjudiciel forelæggelse, men også med henblik på at fremme formidlingen og den ensartede anvendelse af EU-retten, eftersom de nationale dommere er de første, der skal anvende disse bestemmelser på de retstvister, som de skal træffe afgørelse i.

I år blev dommerforummet afholdt i forbindelse med 60-årsdagen for Romtraktaterne. Domstolen havde for at fejre denne begivenhed inviteret

alle præsidenterne for medlemsstaternes forfatningsdomstole og øverste domstole (såvel civilretlige, strafferetlige, forvaltningsdomstole og forfatningsdomstole), hvoraf 70 mødte op. Formålet var at fremhæve værdien af netværket af domstole, som fører til etableringen af et effektivt europæisk retsområde, samtidig med at den historiske dimension af dette samarbejde mellem Domstolen og de nationale retter, som de nationale øverste domstole har ydet et betydeligt bidrag til, fremhæves.

I denne sammenhæng vedtog og offentliggjorde Domstolen en erklæring på sin hjemmeside, hvorved den højtideligt fremhævede værdien af nævnte samarbejde.

Deltagerne i Dommerforummet 2017

Erklæring fra Den Europæiske Unions Domstol i anledning af det dommerforum, som afholdes for at markere 60-året for undertegnelsen af Romtraktaterne

Den Europæiske Union udgør et retsfællesskab, der bygger på retsstatsprincippet, og som i betydelig grad er blevet ikke blot udvidet, men også uddybet siden undertegnelsen af Romtraktaterne.

60-året for denne undertegnelse giver anledning til at fremhæve betydningen af den løbende dialog mellem Den Europæiske Unions Domstol og de nationale domstole med respekt for de retskulturer og -systemer, som kendetegner dem, og af de sprog, de udtrykker sig på.

Det er i denne ånd, at Den Europæiske Unions Domstol i Luxembourg har indbudt præsidenterne for medlemsstaternes forfatningsdomstole og øverste domstole med henblik på at udvikle det netværkssamarbejde mellem domstolene, som er en forudsætning for et egentligt europæisk retsområde.

Domstolen ønsker at fremhæve den centrale rolle, som Den Europæiske Unions domstolsnetværk, der består af de nationale domstole og Domstolen, spiller med henblik på at opretholde og udvikle respekten for de grundlæggende rettigheder såvel som for de demokratiske værdier og retsstatsværdier, som Unionen bygger på.

Den Europæiske Unions Domstol vil i nært samarbejde med de nationale domstole fortsat løse sin traktatfæstede opgave med henblik på at sikre, at retten overholdes af alle og for alle, og dermed værne om de værdier, som er fælles for Unionens borgere og for medlemsstaterne.

31. marts

Finalen i »The European Law Moot Court Competition«

The European Law Moot Court Competition, der har været afholdt i næsten 30 år af *The European Law Moot Court Society*, er en debatkonkurrence, hvis mål er at fremme kendskabet til EU-retten blandt jurastuderende. Den anses for at være en af de mest prestigefyldte konkurrencer i verden, og finalen afholdes hvert år ved Domstolen, hvor hold bestående af studerende fra alle EU's

medlemsstater, men også fra USA, dystet i debatter, der finder sted foran en jury, der består af dommere fra Domstolen og Retten. Vinderen blev i 2017 holdet fra **City University** i London, mens prisen for »bedste generaladvokat« og »bedste repræsentant fra Kommissionen« blev tildelt henholdsvis Julie Benedetti fra **HEC-skolen i Paris** (Frankrig) og Mikoláš Ružek fra **Helsinki Universitet** (Finland).

15.- 22. april

The Luxembourg Forum 2017

Siden 1998 har Den Europæiske Unions Domstol og **USA's højesteret** mødtes lejlighedsvis såvel i Luxembourg som i USA for at fortsætte den dialog, der blev indledt for næsten 20 år siden. Disse udvekslinger blev formaliseret i 2012 ved oprettelsen af »Luxembourg Forum«. Dette forums 2017-udgave blev afholdt i USA og var arrangeret af *Supreme Court, University of Michigan* og *American*

University. En delegation fra Domstolen, der bestod af præsidenten og elleve medlemmer, tog først til Ann Arbor (Michigan) og dernæst til Washington D.C. for at deltage i en række besøg, arbejdsbesøg og rundbordsdrøftelser med deres amerikanske kolleger. Næste Luxembourg Forum afholdes i 2020 i Luxembourg.

14. maj

Instituti-
onernes
»åbent
hus«-dag

I anledning af Europadagen, der fejres den 9. maj i alle medlemsstater for at mindes den tale, der blev holdt af den franske minister Robert Schuman den 9. maj 1950, afholder Den Europæiske Unions Domstol hvert år en »åbent hus«-dag. Begivenheden har deltagelse af mere end 150 frivillige tjenestemænd ved Domstolen, som tager imod, informerer og viser de besøgende rundt på en guidet tur i en afslappet atmosfære. Denne dag er det muligt for borgerne at aflægge besøg i institutionens lokaler og gøre sig bekendt med dens opgaver og funktionsmåde såvel som med dens arkitektur og de kunstværker, der er udlånt af medlemsstaterne, og som Domstolen huser, hvilket sikrer synliggørelsen af de europæiske kunstneriske og kulturelle traditioner. I 2017 tiltrak Domstolen mere end **3 600 besøgende**.

11. september

Første
møde i Den
Europæiske
Unions
Retlige
Netværk

Efter dommerforummet inviterede Domstolens præsident præsidenterne for forfatningsdomstolene og de øverste domstole til at deltage i oprettelsen af »Den Europæiske Unions Retlige Netværk« (EURN), som har til formål at styrke det retlige samarbejde til fordel for kvaliteten i den europæiske retspleje. Det første møde i EURN blev således afholdt i Domstolen med tilstedeværelse af netværkets korrespondenter fra 60 forfatningsdomstole og øverste domstole i medlemsstaterne. Ved denne

lejlighed arbejdede deltagerne på foranstaltninger til udveksling af oplysninger inden for netværket.

Netværket tilsigter at fremme et gensidigt kendskab til medlemsstaternes lovgivning og retspraksis, men gør det ligeledes muligt at udbygge den præjudicielle dialog mellem Domstolen og de nationale retsinstanser.

Officielle besøg ved Den Europæiske Unions Domstol

Inden for rammerne af den løbende institutionelle udveksling, der består mellem Domstolen, de øvrige europæiske institutioner og EU's medlemsstater, tog Domstolen i 2017 imod en delegation fra Europa-Parlamentets Retsudvalg, H.E. Zeid Ra'ad Al Hussein, FN's højkommissær for menneskerettigheder, højesteretsdommere fra landene i EFTA («Den Europæiske Frihandelssammenslutning») (Island, Liechtenstein og Norge), delegationer fra Forbundsrepublikken Tysklands Bundesverfassungsgericht og Bundesfinanzhof, statsadvokaten med en delegation af offentlige anklagere ved øverste kassationsret i Rumænien, delegationer fra den øverste forvaltningsdomstol i Storhertugdømmet Luxembourg, appeldomstolene i Karlsruhe, Liège og Colmar (Kalico) og Den Italienske Republiks øverste retsråd.

Den modtog endvidere en delegation fra Unter-ausschuss Europarecht des Rechtsausschusses i den tyske Forbundsdag.

Domstolen modtog ligeledes besøg fra forskellige fremtrædende personer i medlemsstaterne, bl.a. Louis-Alkiviadis Abatis, Den Helleniske Republiks ambassadør i Storhertugdømmet Luxembourg, The Rt Hon. The Baroness Anelay of St Johns, Minister of State (Department for Exiting the European Union), Geert Bourgeois, ministerpræsident for den flamske regering, Antti Häkkinen, Finlands justitsminister, Jan Jambon, vicepremierminister ved Forbundsregeringen i Belgien, samt Philippe De Backer, Théo Francken og Zuhair Demir, statssekretærer ved Forbundsregeringen i Belgien, og Lucia Puttrich, minister for føderale og europæiske anliggender i delstaten Hessen.

B / NØGLETAL

En løbende dialog med juridiske aktører

- Opretholdelse af en løbende dialog med de nationale dommere

Mere end

2 300

nationale dommere modtaget

- Der blev taget imod nationale dommere i forbindelse med det årlige domtermøde eller i forbindelse med et praktikophold på seks eller ti måneder i et medlems kabinet.
- Seminarer afholdt af Domstolen.
- Foranstaltninger for de nationale dommere i forbindelse med europæiske juridiske sammenslutninger eller netværker.
- Deltagelse i de højtidelige møder med de nationale appelinstanser og øverste domstole og møder med præsidenterne og vicepræsidenterne for de europæiske øverste domstole.

- Prioritering af juridiske aktørers anvendelse og forståelse af EU-retten

673

besøgsgrupper

som har fået præsentationer af de retsmøder, de har overværet, eller om retsinstansernes funktionsmåde

herunder

219

grupper af juridiske aktører

hvilket samlet omfattede

3 805 personer

297

juristpraktikanter er blevet modtaget i forbindelse med deres studieforløb.

449

eksterne brugere

der er studerende, forskere og undervisere, har gennemført søgninger ved institutionens bibliotek.

En forstærket dialog med unionsborgerne

19 874

besøgende

herunder

3 627

i forbindelse med »åbent hus«-dagen

146

pressemeddelelser

dvs. sammenlagt

1 762

sprogudgaver

Alle pressemeddelelser oversættes til flere sprog med henblik på at lette arbejdet for journalisterne i medlemsstaterne. Disse meddelelser er tilgængelige på hjemmesiden: curia.europa.eu

350

udsendte tweets fra Domstolens Twitterkonto

der har

42 000

»followers«

120

anmodninger om aktindsigt i administrative dokumenter og institutionens historiske arkiver

Omkring

28 000

anmodninger om oplysninger om året

Regelmæssig officiel og institutionel dialog

26

officielle besøg

10

besøg af fremtrædende personer fra medlemsstaterne eller internationale organisationer

5

højtidelige retsmøder

4 Den Europæiske Unions Domstols administration

Alfredo
CALOT ESCOBAR
Justitssekretær

Den Europæiske Unions Domstols justitssekretær, der er generaldirektør for institutionen, leder de administrative tjenestegrene under præsidentens tilsyn. Justitssekretæren fortæller her om tjenestegrenenes arbejde inden for rammerne af den judicielle virksomhed.

EN EFFEKTIV, MODERNE OG FLERSPROGET ADMINISTRATION

I 2017 iværksatte Den Europæiske Unions Domstols tjenestegrene en reform af institutionen, der førte til ophævelse af Retten for EU-Personalesager og en gradvis overgang til to dommere fra hver medlemsstat ved Retten. Domstolen har i denne sammenhæng ikke modtaget yderligere ressourcer og har endog oplevet en nedgang i antallet af medarbejdere over en periode på fem år, inden for rammerne af budgetmyndighedens udøvelse af sin beføjelse i 2013.

I denne kontekst har Domstolens tjenestegrene udfoldet væsentlige bestræbelser på at gøre opmærksom på de udfordringer, der er forbundet med stigningen i domstolens aktivitet og produktivitet.

Disse bestræbelser vedrørte navnlig et ønske om synergi, samarbejde og koordinering, der kan fremme en effektiv udnyttelse af ressourcerne – ressourcer, som institutionen skal tage hensyn til inden for rammerne af den kontrol, den er undergivet (navnlig i forbindelse med budgetforhandlinger, dechargeproceduren og den fulgte politik om åbenhed).

Som en del af denne kontrol foretog Den Europæiske Revisionsret i 2017 en undersøgelse af arbejdet ved domstolene i EU for så vidt angår sagsbehandlingen. I forbindelse med denne undersøgelse og for så vidt angår institutionens administrative virksomhed anførte Revisionsretten, at den havde foretaget en tilfredsstillende udførelse af dens opgave med oversættelse fra domstolene (overholdelse af frister), og opfordrede til en fortsættelse af integrationen af applikationer og moderniseringen af IT-systemer.

Denne tilpasning indgår i de formål om effektivitet og kvalitet, som Domstolen forfølger med hensyn til flersprogethed, hvis beskyttelse er af væsentlig betydning for Domstolen.

Inden for rammerne af forfølgelsen af disse mål er den administrative virksomhed blevet omstruktureret i september 2017 med henblik på at inddеле tjenesterne i tre poler ud fra et mål om konsolidering, forbedring og kvalitet af arbejderne. Generaldirektoratet for Administration samler således de enheder, der tager sig af forvaltningen af personale, de økonomiske ressourcer, bygninger og

materiel. Betydningen af og de særlige kendetegn ved sprog tjenesterne har ført til oprettelsen af et Generaldirektorat for Flersprogethed, der samler tolketjenesten og oversættelsestjenesten. Endelig omfatter Generaldirektoratet for Information i de forskellige aspekter, som dette begreb indebærer for en europæisk retlig institution, nu en informationstjeneste, en kommunikationstjeneste og en tjeneste med ansvar for dokumenter og bibliotekssamlingen.

I en sådan rationaliseringssammenhæng er personaleforvaltning af væsentlig betydning. Inden for dette område tillægges kvinders adgang til ledende stillinger særlig betydning, derved at det sikres, at de er repræsenteret i det ledende personale.

Domstolens tjenestegrene ønsker endvidere at medvirke til iværksættelsen af et vist antal netværk, der har til formål at drage bedst mulig fordel af en udveksling af ydelser, ekspertise og kompetencer, der findes i medlemsstaterne og institutionen. De har således i forlængelse af mødet mellem præsidenterne for medlemsstaternes forfatningsdomstole og øverste domstole, der var blevet inviteret til fejringen i marts 2017 af 60-årsdagen for Romtraktaterne, oprettet en udvekslingsplatform, der tilsigter at fremme udviklingen af det europæiske retlige samarbejde. Tilsvarende ønsker Domstolen at støtte sig på de bibliotekskompetencer med speciale i jura med henblik på udvikling af sit eget biblioteks interne og eksterne ydelser. Endelig har presse- og informationstjenesten tilsluttet sig et netværk af korrespondenter med speciale i retslig kommunikation.

Det er i denne ånd af stræben efter kvalitet, der bl.a. er støttet på deltagelse af kompetente organer og eksperter fra medlemsstaterne, at Domstolen ønsker at fortsætte sit bidrag til det europæiske projekt, hvori den uden tvivl er en af hovedaktørerne.

Alfredo
CALOT ESCOBAR
Justitssekretær

B TAL OG PROJEKTER

En institution, der tilstræber at sikre ligestilling mellem kønnene

Andelen af kvinder i ledende stillinger i administrationen placerer Domstolen i den højere ende af gennemsnittet for EU-institutionerne. I 2017 forfulgte Domstolen de overvejelser, der blev indledt i 2015 sammen med samtlige kvinder i ledende stillinger, med henblik på at udvikle tiltag, der kan inspirere kvinder til i højere grad at deltage i udvælgelsesprøverne med henblik på besættelse af lederstillinger, og at styrke kvindernes deltagelse på alle hierarkiske niveauer på en vedvarende måde.

Andel af kvinder

649	administrator- stillinger	53%
27	lederstillinger	36%
20	mellemleder- stillinger	36%
7	højere stillinger	37%

2 174

tjenestemænd og midlertidigt
ansatte den 31. december 2017

850
mænd
40%

1 324
kvinder
60%

Why does the Court of Justice of

**»Forklare borgerne,
hvorledes Domstolens
praksis bidrager til at
ændre deres liv.«**

0:28 / 1:35

Domstolen på

YouTube

Enhver moderne domstol skal redegøre for sine opgaver over for borgerne på virkningsfuld vis. Med henblik herpå gør Den Europæiske Unions Domstol brug af forskellige medier, hvoraf sociale netværk såsom YouTube i stigende grad anvendes af borgerne.

Med henblik på at møde den store offentlighed, som generelt ikke er særligt bekendt med jura, har Domstolen produceret en lang række kortfilm på 2-3 minutter. Disse animationer, som ledsages af infografik og forklaringer i simple vendinger af en fortæller, har et kort og letforståeligt indhold. Målet er at forklare borgerne, hvorledes praksis fra Den Europæiske Unions Domstol bidrager til at ændre deres hverdag.

De første animationer, der blev offentliggjort i 2017, vedrører følgende temaer:

- *Hvorfor er Den Europæiske Unions Domstol blevet oprettet?*
- *Hvordan fungerer den?*
- *Hvad gør Domstolen for os?*
- *Hvordan beskytter Domstolen og Retten mine rettigheder?*

Animationerne er udtænkt og tilpasset med henblik på smartphones og tablets, men ligeledes med henblik på større skærme. De udgør således et attraktivt medium for fremvisninger eller kurser.

Projektet, der blev indledt i 2016 og gennemført i 2017, fortsætter i 2018 med nye titler, der stadig er centreret omkring borgernes interesser.

En miljøvenlig institution

Den Europæiske Unions Domstol har i adskillige år forfulgt en ambitiøs miljøpolitik, som tilsigter at opfylde de strengeste regler med hensyn til en bæredygtig udvikling og bevarelse af miljøet.

Institutionens gennemførelse af byggeprojekter samt den daglige forvaltning af de midler og redskaber, der er stillet til dens disposition, er bestemt af dette konstante hensyn til respekten for miljøet, som opnåelsen af en EMAS-registrering (Eco-Management and Audit Scheme) den 15. december 2016 vidner om.

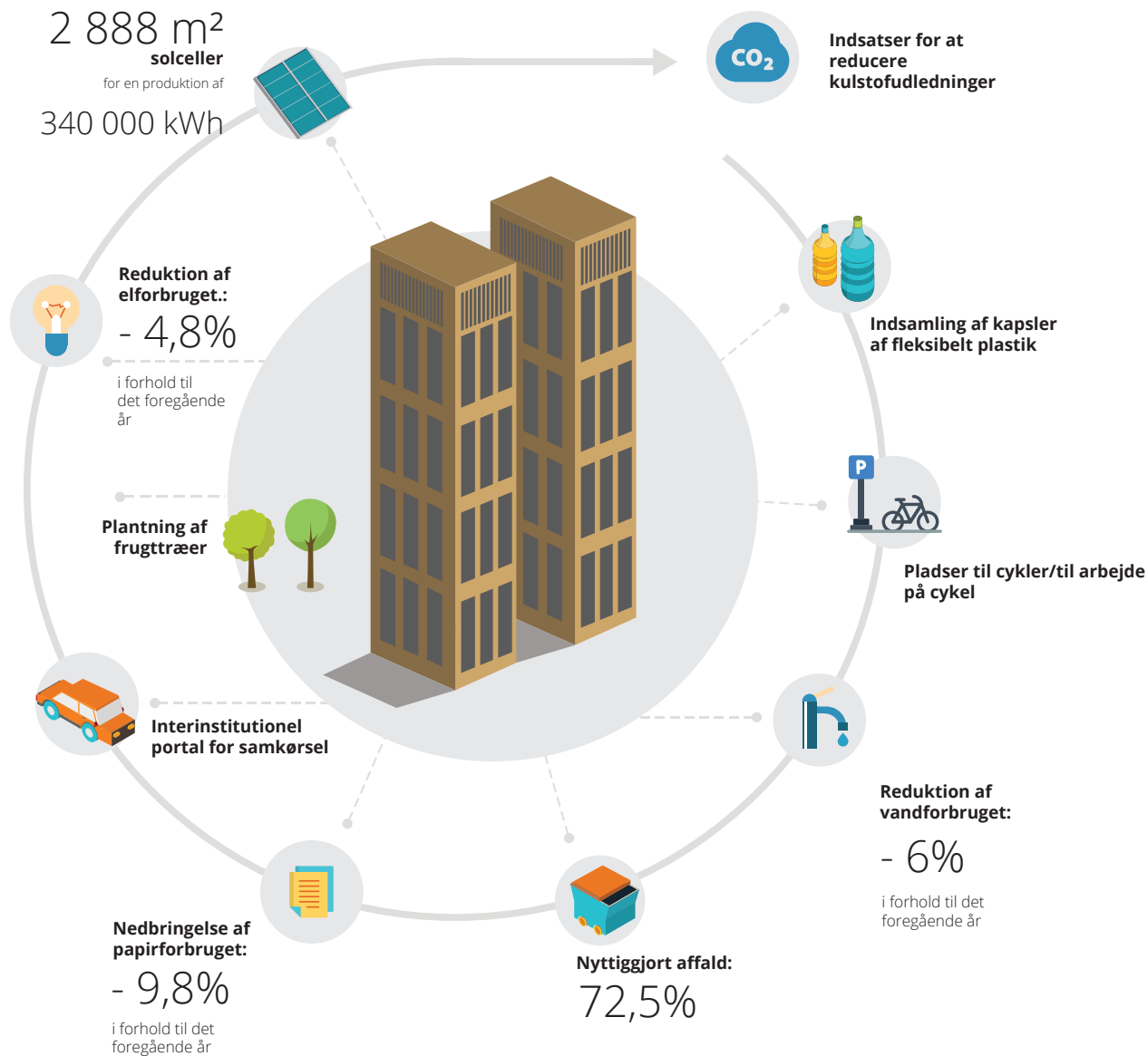
EMAS-certificeringen, der blev oprettet ved en EU-forordning og tildelt de organisationer, der opfylder strenge betingelser med hensyn til deres miljøpolitik og deres indsats i forhold til bevarelsen af miljøet og en bæredygtig udvikling, udgør således en klar anerkendelse af Domstolens miljømæssige engagement og de stærke opnåede miljømæssige resultater.

Denne certificering fører til konkrete resultater i form af miljøprojekter, hvoraf påvirkningen ikke kun er begrænset til vores institution, bl.a. på mobilitetsområdet.

Mellem maj og juli deltog Domstolens personale således i den luxembourgske stats initiativ »Mam vélo op d'Schaff« (på dansk »til arbejde på cykel«), en kampagne fra den luxembourgske transportsammenslutning (Verkéiersverbond), der har til formål at øge bevidstheden hos borgerne om bløde transportformer, og særligt om anvendelsen af cyklen. Takket være personalets store deltagelse er 33 000 km blevet tilbagelagt, hvilket udgør en opsparring på næsten 6 ton CO₂-emissioner. Domstolen blev således tildelt andenpladsen i »challenge entreprises« af statssekretæren for bæredygtig udvikling og infrastruktur i den luxembourgske regering.

Domstolen har endvidere besluttet at reservere 51 nye pladser til cykler i forbindelse med opførelsen af det tredje tårn.

Endelig har Domstolen i nogle år deltaget i **den europæiske mobilitetsuge** med henblik på at øge bevidstheden hos sit personale i forhold til de miljømæssige resultater af de daglige ture.

FLERSPROGETHED, EN GRUNDLÆGGENDE VÆRDI FOR DEN EUROPÆISKE UNION

Domstolen forfølger sit grundlæggende mål om domstolsprøvelse af høj kvalitet, men tillægger flersprogetheden stor betydning som grundlæggende værdi for Den Europæiske Union.

Respekten for en fuldstændig flersprogethed udgør en udfordring, som institutionen løbende skal forholde sig til. En sprogordning som Domstolens findes ikke i nogen anden jurisdiktion i verden, idet ethvert af Den Europæiske Unions officielle sprog kan være processprog. Domstolen er således forpligtet til at kommunikere med parterne på processproget og at sikre, at dens praksis er tilgængelig på de 24 officielle EU-sprog. Den skal håndtere 552 sprogkombinationer for mere end en million oversatte sider om året og omkring 700 retsmøder og møder hvert år, hvor der anvendes simultantolkning.

Med henblik på at bevare kerneværdien ved flersprogetheden, som udgør en væsentlig bestanddel af Europa, har Domstolen besluttet fra den 1. januar 2018 at foretage en omfordeling af sine sprogtenester. I denne forbindelse er Generaldirektoratet for Flersprogethed blevet oprettet, som består af tolketjenesten og den juridiske oversættelse. Domstolen er den første af Den Europæiske Unions institutioner, der har fået et sådant generaldirektorat, som har til opgave at håndtere de udfordringer og vanskeligheder, der er forbundet med flersprogligheden. Domstolen ønsker herved at understrege, at flersprogethed er et berigende element, der er i tråd med EU's motto »Forenet i mangfoldighed« – herunder den sproglige forskellighed. Inden for rammerne af fremme af flersprogethed fejrer Domstolen i 2018 de 40 år, som dens oversættelsestjeneste har eksisteret, samt 60-årsdagen for forordning nr. 1 om EU's sprogordning.

6 / Forbliv
online!

Få adgang til søgeportalen og søg i retspraksis fra Domstolen og Retten via Curia-websiden

curia.europa.eu

Følg med i aktuel retspraksis og nyheder fra institutionen:

- ved at søge i **pressemeddelelserne** på webadressen: curia.europa.eu/jcms/PressRelease
- ved at abonnere på Domstolens **RSS-feeds**: curia.europa.eu/jcms/RSS
- ved at følge institutionens **Twitterkonto**: @CourUEPresse ou @EUCourtPress
- ved at downloade **CVRIA-appen** til smartphones eller tablets

For at få mere at vide om institutionens virksomhed:

- Søg på siden om årsrapporten for 2017: curia.europa.eu/jcms/AnnualReport
 - Årsoversigt
 - Rapporten om arbejdet ved Den Europæiske Unions Domstol
 - Forvaltningsrapport
- Se **animationerne** på YouTube.

Få adgang til institutionens dokumenter:

- de **historiske arkiver**: curia.europa.eu/jcms/archive
- de **administrative dokumenter**: curia.europa.eu/jcms/documents

Besøg Den Europæiske Unions Domstol

Institutionen tilbyder besøgsprogrammer til interesserede, der er skræddersyet til hver gruppes interesser (overværelse af et retsmøde, rundvisninger i bygningerne eller kunstværker, studiebesøg):

curia.europa.eu/jcms/visits

For yderligere oplysninger om institutionen:

- Send os en e-mail ved hjælp af **kontaktformularen**: curia.europa.eu/jcms/contact

DEN EUROPÆISKE UNIONS DOMSTOL

DOMSTOLEN
L-2925 LUXEMBOURG
LUXEMBOURG
TLF. +352 4303-1

RETTE
L-2925 LUXEMBOURG
LUXEMBOURG
TLF. +352 4303-1

Domstolen på internettet: <http://www.curia.europa.eu>

Printed by Imprimerie Centrale in Luxembourg.

Redaktionen afsluttet i februar 2018.

Hverken institutionen eller enhver anden person, som handler på dens vegne, er ansvarlig for den brug, der kan gøres af ovennævnte oplysninger.

Luxembourg: Den Europæiske Unions Domstol/Generaldirektoratet for Information/
Direktoratet for Kommunikation – Kontoret for Publikationer og Elektroniske Medier

© Den Europæiske Union, 2018

Foto © Georges Fessy

Foto © Gediminas Karbauskis

Gengivelse tilladt med kildeangivelse.

Enhver brug af fotografier eller andre dokumenter, som Domstolen ikke er rettighedsindehaver til, er forbudt uden tilladelse fra rettighedsindehaverne.

Print	ISBN 978-92-829-2722-9	ISSN 2467-1266	doi:10.2862/138655	QD-AQ-18-001-DA-C
PDF	ISBN 978-92-829-2721-2	ISSN 2467-1495	doi:10.2862/15657	QD-AQ-18-001-DA-N
EPUB	ISBN 978-92-829-2747-2	ISSN 2467-1495	doi:10.2862/042936	QD-AQ-18-001-DA-E

DEN EUROPÆISKE UNIONS DOMSTOL

DIREKTORATET FOR KOMMUNIKATION
KONTORET FOR PUBLIKATIONER OG ELEKTRONISKE MEDIER

Publikationskontoret

ISBN 978-92-829-2721-2